

Vergaderjaar 2013–2014

**33 750 F**

## **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2014**

**Nr. 4**

### **VERSLAG HOUDENDE EEN LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN**

Vastgesteld 18 oktober 2013

De vaste commissie voor Economische Zaken, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer verslag uit te brengen in de vorm van een lijst van vragen met de daarop gegeven antwoorden.

De vragen zijn op 1 oktober 2013 voorgelegd. Bij brief van 17 oktober 2013 zijn ze door de Staatssecretaris van Economische Zaken beantwoord.

Met de vaststelling van het verslag acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,  
Hamer

Adjunct-griffier van de commissie,  
Van Bree

*1 Welk verband heeft diergezondheid met dierenwelzijn?*

Dierenwelzijn omvat de fysieke en mentale staat van het dier. Een goede diergezondheid bevordert het welzijn van het dier.

*2 Welke maatregelen neemt u om dierenwelzijn te verbeteren ter bevordering van de diergezondheid?*

*3 Welk budget heeft u de komende zes jaar gereserveerd om dierenwelzijn in de intensieve veehouderij te verbeteren ter bevordering van de diergezondheid?*

*4 Welke opdrachten zijn er in 2013 uitgevoerd ten aanzien van de bevordering van diergezondheid?*

Het Diergezondheidsfonds (DGF) ziet op de uitgaven die gedaan worden voor de bewaking en bestrijding van de bestrijdingsplichtige besmettelijke dierziekten. Het beleid en de daarbij behorende middelen voor welzijnsverbeterende maatregelen en diergezondheid zijn opgenomen in de reguliere begroting van het Ministerie van Economische Zaken (begrotingsartikel 16) en niet in de begroting van het Diergezondheidsfonds (DGF). Ik verwijs hiervoor naar de beantwoording van vragen 199 t/m 202 en het antwoord op vraag 327 van de vragen over de begrotingstaat 2014, deel Landbouw en Natuur.

*5 Kunt u een classificatie geven van de ontvangsten op het gebied van diergezondheid in 2012 en 2013?*

De ontvangsten betreffen bijdragen van het bedrijfsleven en het Rijk voor het aandeel in de gemaakte kosten voor bewaking en bestrijding van dierziekten. Dit betreft de ontvangen voorschotbedragen over het begrotingsjaar alsmede de naverrekening van de uiteindelijke kosten van het voorgaande jaar.

*6 Welke maatregelen neemt u om de uitbraak van de ziekte Gumboro zoveel mogelijk te beperken?*

*7 Wat zijn de geschatte kosten die de ziekte Gumboro en de verspreiding hiervan met zich meebrengt?*

Uit het DGF worden alleen uitgaven gedaan voor de bewaking en bestrijding van wettelijk aangewezen, bestrijdingsplichtige dierziekten. Hiertoe behoort de Ziekte van Gumboro niet. Anders dan reguliere uitgaven verantwoord op artikel 16 van de begroting zoals bijvoorbeeld de financiële ondersteuning aan de Gezondheidsdienst voor Dieren voor het uitvoeren van de basismonitoring op dierziekten, vinden er geen bestrijdingsmaatregelen plaats tegen deze ziekte.

*8 Welke operationele doelstellingen vervallen bij het terugbrengen van vier deskundigengroepen inzake dierziekten naar één deskundigengroep?*

*9 Welke taken vervallen bij het terugbrengen van vier deskundigengroepen dierziekten van naar één deskundigengroep?*

Er vervallen geen taken of operationele doelstellingen. Het betreft hier een structuurwijziging die tot doel heeft het veterinairetechnisch advies aan de Staatssecretaris van Economische Zaken over de preventie en bestrijding van besmettelijke dierziekten te verbeteren.

*10 Kunt u aangeven wat de hoogte van het gehalte van zink in het voer in een gemiddeld biggenbedrijf in Nederland is?*

De NVWA controleert binnen het Nationaal Plan Diervoeders of de maximaal toegestane hoeveelheid zink in diervoeders van 150 mg/kg voer niet wordt overschreden. Ik ondersteun onderzoek naar de zinkbehoefte

van biggen om de discussie over het zinkgehalte en de Europese normen onderbouwd te kunnen voeren.

In een studie van Wageningen UR Livestock Research naar de zinkbehoefte van groeiende biggen wordt vermeld dat het zinkgehalte in biggenvoeders in de praktijk gemiddeld circa 146 mg/kg bedraagt en van vleesvarkens circa 130 mg/kg (Bikker et al., 2010. Zinc requirements of growing piglets). Uit dit onderzoek blijkt ook dat de zinkbehoefte van biggen lager ligt dan de maximaal toegestane norm. Ondertussen zijn de normen door Nederland in Brussel geagendeerd om te bepalen of Europese normen naar beneden bijgesteld kunnen worden. Begin 2015 zullen de normen voor zink en koper op Europees niveau worden besproken.

*11 Welke maatregelen treft u om varkenshouders te ondersteunen om de E.coli-bacterie te onderdrukken?*

E.coli is een normale darmbewoner van varkens en andere dieren. Het tegengaan van besmetting van vlees met de E.coli-bacterie kan uitsluitend plaatsvinden in het slachthuis waar voorkomen moet worden dat de darminhoud in aanraking komt met het karkas. Hierover heb ik u geïnformeerd in mijn brief van 10 september jl. (Kamerstuk 26 991, nr. 369). Eén variant van E.coli, de E.coli O157, heeft ziekteverwekkende eigenschappen maar die komt bij varkens nagenoeg niet voor.

*12 Welke innovaties zullen worden ingezet bij het terugdringen van het antibioticagebruik tot 70% in 2015?*

De veehouder is met zijn dierenarts primair verantwoordelijk voor de reductie van het antibioticagebruik op het bedrijf. Het gebruik was in 2012 met 49% gedaald. Om verdere reductie tot 70% te bereiken dienen de veehouders samen met hun dierenartsen een bedrijfsspecifiek bedrijfsgezondheidsplan op te stellen. In het bedrijfsgezondheidsplan worden afspraken vastgelegd voor de verbetering van de diergezondheidssituatie op het bedrijf. Deze verbeteringen kunnen bestaan uit aanpassingen aan het bedrijf en de bedrijfsvoering zoals stalklimaat, verbetering voerkwaliteit en extra hygiënemaatregelen. Zoals aangegeven in de brief aan uw Kamer van 4 juli jl. (Kamerstuk 29 683, nr. 167) is extra aandacht voor innovaties die kunnen bijdragen aan verdere reductie van belang. In dat kader bieden wij vanuit het Ministerie van Economische Zaken (financiële) ruimte aan sectoren voor onderzoek naar reductie en zorgvuldig gebruik van antibiotica. Tevens bieden we via het innovatieprogramma antibioticumvrije ketens financiële ondersteuning aan ketenpartijen in de varkens en pluimveehouderij bij het ontwikkelen van innovatieve maatregelen om een zeer laag gebruik van antibiotica te bereiken.

*13 Welke preventieve maatregelen neemt de sector om diergezondheid te verbeteren en de behoefte aan tweede keus antibiotica te verminderen?*

Veehouders zijn verplicht samen met hun dierenartsen een bedrijfsspecifiek bedrijfsgezondheidsplan op te stellen. In het bedrijfsgezondheidsplan worden afspraken vastgelegd voor de verbetering van de diergezondheidssituatie van het bedrijf. Afhankelijk van de uitgangssituatie en de specifieke gezondheidssituatie op het bedrijf zal de veehouder in overleg met zijn dierenarts bepalen welke effectieve preventieve maatregelen gewenst zijn om de diergezondheid op het bedrijf te verbeteren. Deze maatregelen worden opgenomen in het bedrijfsgezondheidsplan. Het bedrijfsgezondheidsplan wordt jaarlijks geëvalueerd en zo nodig herzien.

Daarnaast zullen de sectoren specifieke maatregelen voorschrijven om de behoefte aan tweede keus antibiotica te verminderen. Deze afspraken worden verankerd in de private kwaliteitssystemen. Dit zijn voor de varkenshouderij: verhoging van de speenleeftijd bij biggen en verlaging van de bezettingsgraad bij speenbiggen. De kalverhouderij stelt gezamenlijk met de melkveehouderij een plan van aanpak «robuust kalf» op waarin maatregelen worden opgenomen om ervoor te zorgen dat de kalveren de best mogelijke start op het rundveebedrijf krijgen en later in een optimale diergezondheid op de kalverhouderij aankomen. Dit plan zal voorjaar 2014 gereed zijn. Verder gaat de kalversector specifieke eisen stellen aan de kwaliteit van de kalveren: alleen gezonde kalveren mogen worden aangevoerd naar het kalverbedrijf, bij aankomst op het bedrijf moet het kalf minstens 14 dagen oud zijn en minimaal 36 kilo wegen, en gaat de sector maatregelen invoeren om de hygiëne op de bedrijven te borgen.

Ook de pluimveesector werkt momenteel aan een plan van aanpak om de behoefte aan tweede- en derdekeusmiddelen te verminderen.

De Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) werkt aan richtlijnen die de professionele standaard voor dierenartsen aangeven voor zorgvuldig veterinaire handelen. In deze richtlijnen, waaronder de richtlijn droogzetten bij melkvee en preventie van aandoeningen bij vleeskalveren in de startperiode is ook aandacht voor preventie van ziekten.

*14 Wat zijn de elf knelpunten die de sector heeft genoemd bij het terugdringen van het antibioticagebruik?*

De Kamerbrief van 4 juli 2013 (Kamerstuk 29 683, nr. 167) gaat in op de elf aandoeningen die de sectoren hadden benoemd als knelpunt bij de oorspronkelijk voorgenomen uitwerking van de UDD regeling. Het gaat hierbij om de volgende elf «knelpuntaandoeningen»: mastitis, droogzetten bij gramnegatieve infecties, neonatale diarree bij rundvee; neonatale diarree bij zuigende biggen door E. coli, speendiarree door E. Coli, Meningo-encephalitis door Streptococcus suis, Arthritis door Streptococcus suis bij varkens; luchtwegaandoeningen, enteritis, arthritis en navelontsteking bij vleeskalveren.

*15 Kunt u een overzicht geven van de behandelresultaten die onvoldoende scoorden door de beperking van de eerste keus antibiotica?*

Volgens de sectoren en de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde zou het beperken van de uitzondering tot zelftoediening van eerste keus antibiotica door de veehouder problemen gaan opleveren bij de behandelingen van de elf aandoeningen zoals genoemd onder het antwoord bij vraag 14. Voor de beoordeling van deze knelpunten door een panel van deskundigen en mijn beleid op dit punt verwijs ik u naar de brief aan uw Kamer van 4 juli jl. (Kamerstuk 29 683, nr. 167).

*16 Wat zijn de maatregelen die de kalversector de komende twee jaar gaat nemen om het antibioticagebruik te reduceren?*

In de Kamerbrief van juni 2012 (Kamerstuk 29 683, nr. 121) is toegelicht via welke systematiek komende jaren wordt gewerkt aan verdere reductie van het antibioticagebruik. Veehouders moeten hun antibioticagebruik verlagen tot onder het streefwaardeniveau dat de SDa heeft vastgesteld. Sectoren hebben verbeterplannen opgesteld voor veehouders die structureel veel antibiotica gebruiken. In het verbeterplan voor veel antibioticumgebruikende vleeskalverhouders zijn ondermeer de volgende maatregelen opgenomen: vernieuwen van het bedrijfsgezondheidsplan, bemonsteren van de melkleiding, nader onderzoek naar recidiverende

longaandoeningen en uitvoering van klimaatmetingen in de stal op basis waarvan de bedrijfsvoering verbeterd kan worden. Voor aanvullende informatie over de preventieve maatregelen die de kalversector neemt om de diergezondheid te verbeteren, verwijs ik u naar het antwoord op vraag 13.

*17 Hoeveel bedrijven zijn er momenteel nog besmet met de E.coli-bacterie, met MRSA, met ESBL, met salmonella en met PPRS uitgewerkt naar ziekte en naar sector?*

De aanwezigheid van ESBL-bacteriën wordt steekproefsgewijs gemonitord in slachterijen. Van de in 2012 bemonsterde koppels vleeskalveren was 70% en van de koppels vleesvarkens 75% van de koppels positief bevonden op de aanwezigheid van ESBL E.coli-bacteriën. Van de individueel bemonsterde melkveerunderen was ruim 8% positief bevonden. ESBL's komen op (vrijwel) alle vleeskuikenbedrijven voor. Uit de jaarlijkse rapportage over de monitor antibioticumresistentie en het antibioticumgebruik bij dieren in Nederland (MARAN 2013) die in juni 2013 uitkwam, blijkt dat de resistentie van E.coli-bacteriën tegen antibiotica die van kritisch belang zijn voor de volksgezondheid (3<sup>e</sup> generatie cefalosporinen) op pluimveevlees sterk is gedaald. Volgens de MARAN-rapportage is het aannemelijk dat deze daling in resistentie veroorzaakt is door de daling van het gebruik van antibiotica bij vleeskuikens. MRSA komt met name voor bij varkens en vleeskalveren. De aanwezigheid van MRSA wordt steekproefsgewijs gemonitord in slachterijen. Van de in 2012 bemonsterde koppels vleeskalveren was 79% en van de koppels vleesvarkens was 99% positief bevonden op de aanwezigheid van MRSA.

Van de E.coli's is E.coli O157 vanwege de ziekteverwekkende eigenschappen relevant. E.coli O157 komt in geringe mate voor bij runderen (circa 5%) en in grotere mate bij kalveren (circa 10–20%). Bedrijven met de E.coli O157 zijn doorgaans slechts voorbijgaand besmet en het betreft steeds wisselende bedrijven. Bij varkens komt de bacterie nagenoeg niet voor (monitoringsonderzoek NVWA).

Salmonella komt met name voor bij pluimvee en varkens. In 2012 waren 37 Nederlandse koppels vleeskuikens besmet (Salmonella typhimurium of enteritidis) op een totaal van 14.000 koppels (circa 0,25%). Van de leghennen waren 35 koppels besmet van in totaal circa 2.300 koppels (1,5%). Dat is voor beide binnen de EU-doelstelling die is vastgelegd in de Europese Verordening 2160/2003. Voor varkens bleek in de laatste EU-baselinestudie dat ongeveer 20% van de onderzochte bedrijven met vleesvarkens besmet is met salmonella. Een andere Europese studie liet zien dat salmonella in 8,5% van de geslachte Nederlandse varkens aanwezig was. Het EU-gemiddelde was 10,3%.

PPRS komt alleen voor bij varkens. Van de bedrijven is 99% besmet. De overheid heeft overigens geen rol bij deze ziekte. Er is ook geen EU-regelgeving op dit gebied. Het Productschap PVV heeft wel een onderzoek gestart naar preventie en bestrijding.

*18 Wat is de geschatte duur in jaren of maanden, voordat bedrijven die besmet zijn met de E.coli-bacterie, MRSA, ESBL en PPRS type 1 en type 2 volledig infectievrij zijn, ervan uitgaande dat zij de meest optimale maatregelen hebben uitgevoerd?*

Omdat E.coli een normale darmbewoner is, is vrij worden van infectie niet aan de orde.

Bedrijven met de E.coli O157 zijn doorgaans slechts voorbijgaand besmet, variërend van enkele weken tot maanden, en het betreft steeds wisselende bedrijven.

Bekend is dat het aantal MRSA-en ESBL-bacteriën op een veehouderijbedrijf snel kan afnemen als het antibioticumgebruik stopt of sterk afneemt. Hoe snel precies hangt af van meerdere factoren die de verspreiding van deze bacteriën kunnen beïnvloeden.

Binnen de topsector Agri&Food is in 2013 een onderzoeksprogramma («1Health4Food») gestart dat onder andere is gericht op de epidemiologie van ESBL's. Het is momenteel niet aan te geven hoe lang het precies duurt voordat een veehouderijbedrijf weer vrij is van ESBL's nadat alle antibioticumgebruik is gestopt.

PPRS betreft een aandoening die volledig door het bedrijfsleven zelf wordt opgepakt. Ervaringen in de VS leren dat met managementmaatregelen bedrijven in 8 à 12 maanden vrij kunnen worden van PPRS maar dat dat niet in alle gevallen lukt.

*19 Welke onderzoeken gaan er de komende vier jaar plaatsvinden op het gebied van diergezondheid en de preventie van dierziekten?*

Voor 2014 en de komende jaren wordt het onderzoek op het gebied van diergezondheid verdeeld in drie subthema's, te weten:

- 1) Beheersing en vermindering antibioticumgebruik (waaronder kennisagenda ESBL's);
- 2) Preventie van dierziekten en zoönosen (waaronder vaccinantwikkeling, bedrijfsgebonden dierziekten, zoönosen, gezondheid risico's voor mens en dier door transmissie van bioaerosolen en vectoroverdraagbare opkomende dierziekten) en
- 3) Bestrijding van besmettelijke dierziekten (actualisatie crisisdraaiboeken).

Tevens is er aandacht voor kennisverspreiding over preventie en bestrijding van dierziekten en zoönosen. Jaarlijks wordt voor de kennisontwikkeling en -verspreiding een werkplan geschreven en een rapportage opgeleverd. Op basis daarvan wordt per jaar besloten over programmering en omvang van dit onderzoek. Deze onderzoeken worden uitgevoerd door Wageningen UR, Universiteit Utrecht (Faculteit Diergeneeskunde), Gezondheidsdienst voor Dieren, Institute for Risk Assessment Sciences (IRAS), RIVM, Immuno Valley en TNO.

Ik verwijs u verder naar het antwoord op vraag 93 van de vragen over de begrotingstaat 2014, deel Landbouw en Natuur. Dit antwoord gaat specifiek in op het onderzoek voor zoönosen.

*20 Op welke manier worden bestrijdingskosten gedekt als het Schmallenbergvirus zich verder ontwikkelt en problemen veroorzaakt?*

Het Schmallenbergvirus (SBV) behoort niet tot de wettelijk aangewezen bestrijdingsplichtige dierziekten waarvan de bestrijdingskosten uit het DGF worden gefinancierd. Met ingang van 7 juli 2012 is ook de eerder ingestelde meldplicht voor SBV afgeschaft (Kamerstuk 29 683, nr. 135). Er vindt momenteel overleg plaats met de sectorpartijen over de financiering van de reeds gemaakte bestrijdingskosten. Nieuwe bestrijdingskosten liggen niet in de lijn der verwachting. Indien daar opnieuw sprake van zou zijn dan vindt daar overleg over plaats met de sector, op basis van het uitgangspunt dat zowel het Rijk als het bedrijfsleven een bijdrage leveren.

*21 Welke maatregelen treft u om de MRSA-bacterie terug te dringen?*

De vermindering van het antibioticumgebruik in de veehouderij is de beste maatregel om het ontstaan en de verspreiding van resistente bacteriën tegen te gaan omdat dit het probleem bij de wortel aanpakt. Dat beleid wordt onverminderd doorgezet. Daarnaast zijn hygiënische werkwijzen in varkensslachterijen belangrijk omdat MRSA zich er onder

varkens sterk kan verspreiden. De NVWA houdt toezicht op de naleving van de eisen voor de reiniging en ontsmetting van veewagens, ontvangstruimten en apparatuur in de slachterij. Ook dienen alle mensen die in contact komen met varkens, hygiënemaatregelen te nemen om besmetting te voorkomen. Dit geldt overigens niet alleen voor het slachthuispersoneel maar ook voor de varkenshouder.

*22 Welke kosten zijn gemoeid met de bestrijding en preventie van MRSA?*

Uitgaven voor bestrijding en preventie van MRSA worden niet gedaan uit het DGF. Uit het DGF worden alleen uitgaven gedaan voor de bewaking en bestrijding van wettelijk aangewezen dierziekten. Hieronder valt MRSA niet.

23 Voor welke dierziekten worden er noodvaccinaties ontwikkeld en hoeveel geld is hiervoor beschikbaar in de komende vier jaar?

Uitgaven voor de ontwikkeling van vaccins ten behoeve van het uitvoeren van noodvaccinatie worden niet gedaan uit het Diergezondheidsfonds (DGF). Uit het DGF worden alleen uitgaven gedaan voor de bewaking en bestrijding van wettelijk aangewezen dierziekten. Hieronder valt wel de aanschaf van reeds ontwikkelde vaccins.

Vanuit de reguliere EZ-begroting ondersteunt

EZ-onderzoeksprogramma's» (zoals bijvoorbeeld het Castellum project) waarin wordt gewerkt aan de ontwikkeling van (nood)vaccins tegen onder andere aviaire influenza (AI), Crimean-Congo, Rift Valley fever en Afrikaanse paardenpest. Tevens wordt onderzoek gedaan naar (de verbetering van) de praktische toedieningsmethoden van vaccins. In 2014 is hiervoor +/- € 2,5 miljoen beschikbaar. Daarnaast wordt geïnvesteerd in onderzoeksfaciliteiten voor de ontwikkeling van noodvaccins in de vorm van de bouw van een hBSL 3+ onderzoekslaboratorium in Lelystad.

Daarvoor is in de periode 2012 tot 2014 € 5 miljoen uitgetrokken.

Mijn beleid ten aanzien van de inzet van noodvaccinatie heb ik afgelopen zomer breder toegelicht in mijn brief van 4 juni 2013 aan uw Kamer, Kamerstuk 29 683, nr. 166.

*24 Voor welke dierziekten behoort het inzetten van een noodvaccinatie nu al tot de mogelijkheden?*

Binnen Europa is noodvaccinatie tegen klassieke varkenspest (KVP), mond- en klauwzeer (MKZ) en aviaire influenza (AI, vogelgriep) onder voorwaarden mogelijk. Binnen Nederland is de toepassing van noodvaccinatie vooralsnog voorzien bij MKZ en KVP. Noodvaccinatie tegen AI is op dit moment nog geen reële optie vanwege onder andere het ontbreken van een sprayvaccin. De nu beschikbare vaccins moeten per individueel dier worden toegediend, waardoor noodvaccinatie tegen AI in crisissituaties nog niet snel genoeg kan worden toegepast.

*25 Is er al helderheid over op welke wijze de bijdrage van het bedrijfsleven aan het Diergezondheidsfonds voortgezet wordt nu de productschappen verdwijnen?*

Ik verken momenteel met de sectorpartijen de verschillende opties die er zijn om de bijdrage van het bedrijfsleven aan het Diergezondheidsfonds voort te zetten na de opheffing van de PBO's. Op dit moment is hier nog geen helderheid over. U ontvang binnenkort een voortgangsbrief over het opheffen van de PBO's.

*26 Maakt in het kader van de bestrijding van dierziekten ook voorlichting van de bevolking deel uit van het Diergezondheidsfonds?*

Nee. De kosten voor voorlichting zijn opgenomen in de reguliere begroting van EZ onder artikel 16. Het Diergezondheidsfonds is bedoeld voor kosten die gemaakt worden in het kader van de bewaking en bestrijding van dierziekten en daarmee niet voor kosten die gemaakt worden in het kader van voorlichting. Zie ook antwoord 383 van de vragen over de begrotingstaat 2014, deel Landbouw en Natuur.